

Investeer in de fysieke omgeving

Ad van Elzakker en Viktor Bos

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is geen zorgwet, het is een participatiewet die alle burgers wil laten participeren in de samenleving. Maar dan moeten er in de fysieke ruimte ook plekken zijn waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Gemeenten moeten een creatiever beleid voeren: investeer een klein deel van de Wmo-begroting in preventie en de fysiek ruimtelijke omgeving. Dan kun je de kosten van de voorzieningen in de hand houden en (zorg)personeelstekorten voor zijn.

De indruk wordt gewekt dat de Wmo een zorgwet is. Ten onrechte, zo schrijven Marijke Mootz en Stijn Verhagen deze maand in het tijdschrift voor sociale vraagstukken TSS. De beeldvorming van de Wmo als zorgwet komt voort uit het publieke debat. Daarin gaat het vooral over de tucht van de aanbestedingen en de angst voor bezuinigingen op de thuis-

Politiek en ambtelijk is er onvoldoende stimulans om ontmoetingsplekken te creëren. Toch is de ruimtelijke inrichting wel degelijk van invloed op de mogelijkheden tot ontmoeting

zorg. De discussies daarover slokken alle aandacht op, waardoor er geen ruimte is voor de andere prestatievelden binnen de Wmo. Het doel alle burgers te laten participeren in de samenleving wordt al snel vertaald naar (sociale) voorzieningen. Gemeenten lijken daar geen weerwoord op te hebben, terwijl zij met de Wmo een instrument in handen hebben gekregen, waarmee zij duurzaam kunnen

investeren in een combinatie tussen het fysiek ruimtelijke en het (sociaal) maatschappelijke aspect. Je zou namelijk verwachten dat gemeentebesturen, immers verantwoordelijk voor de Wmo, veel activiteiten ontplooiën om participatie te bevorderen. Om te kunnen participeren is onderlinge ontmoeting noodzakelijk. En dus moeten gemeenten ontmoeting stimuleren door in de fysieke omgeving maatregelen te treffen, bijvoorbeeld door de aanleg van parkjes of het in stand houden van voorzieningen als winkels en bibliotheken. Woningcorporaties lijken daarbij eerder de samenwerkingspartners voor de gemeente dan zorginstellingen.

Geen blauwdruk

In het handelen van de gemeenten zien we preventie niet terug: de daarvoor noodzakelijke denk- en cultuuromslag is (nog) niet gemaakt. Politiek en ambtelijk is er onvoldoende stimulans om ontmoetingsplekken te creëren. Toch is de ruimtelijke inrichting wel degelijk van invloed op mensen zich bewegen en op de mogelijkheden tot ontmoeting. Uit

onderzoek van Alterra, kennisinstituut voor de groene ruimte, blijkt bijvoorbeeld dat door de aanwezigheid van groen- en speelvoorzieningen in de buurt het overgewicht bij kinderen met 15 procent afneemt. Op zich is dit geen verrassing, maar het geeft wel aan dat de wijze waarop de omgeving is ingericht, kan bijdragen aan het voorkomen van zorgkosten. Overgewicht is namelijk ook in Nederland een serieus probleem en kan leiden tot kostbare (chronische) ziekten. Voor volwassenen blijkt dit wat anders te liggen. Uit onderzoek van de Vrije Universiteit in aantal Amsterdamse wijken komt naar voren dat hoe meer (groene) ruimte men in de wijk heeft, hoe minder er bewogen wordt (zie pagina 24 in deze editie van Vitale Stad, red). Meer beweging is noodzakelijk voor de fysieke gezondheid én brengt mensen onder elkaar. Het zijn vooral de ontmoetingsplekken die participatie en beweging bevorderen en mede voorzien in de behoefte aan onderlinge sociale contacten in de directe woonomgeving. Hiervoor bestaat echter geen blauwdruk. Elke buurt is anders qua samenstelling en

behoeften. Maatwerk is dus vereist binnen de Wmo: de ene buurt vraagt vooral om meer groen en ontmoetingsruimten, andere buurten hebben wellicht al die ruimten, maar kunnen ondersteuning gebruiken bij het tot

Er ligt een taak voor de gemeenten om een gedurfde stap te zetten en een (klein) deel van de gemeentelijke Wmo-gelden in te zetten in de fysieke en economische omgeving

stand laten komen van de ontmoetingen. Zulke ontmoetingsplekken op maat zorgen voor de interactie tussen het sociale, het ruimtelijke en het economische. Een gemeente zal dus eerst per buurt moeten vaststellen op welke wijze de sociale ontmoeting kan worden gestimuleerd en/of gerealiseerd.

Opdrogen

Vanuit huis moet de straat, de openbare ruimte eenvoudig te bereiken zijn. De omgeving moet uitnodigen naar buiten te gaan. Even een ommetje te maken in een parkje, de buurman op het pleintje of in het theehuis ontmoeten, de krant kopen bij de kiosk of deelnemen aan een georganiseerde activiteit. Maar we zien nu juist dat in kleine kernen, maar ook in de meeste woonwijken, de natuurlijke ontmoetingsplaatsen aan het opdrogen zijn.

De kleine winkels, het postkantoor of de bank en het café verdwijnen uit het straatbeeld. Wonen en werken zijn voor de meeste mensen ruimtelijk ver gescheiden. Kortom, ontmoeting moet via gericht beleid gestimuleerd worden. Is er iets op tegen om samen met de woningcorporatie, het plaatselijke midden- en kleinbedrijf en de bewonerscommissie een buurtwinkel te ondersteunen zodat deze kan blijven bestaan als ontmoetingspunt in de buurt? De betrokkenheid van burgers bij het opzetten van ontmoetingsplekken dient door de gemeente gewaarborgd te worden. Bewoners weten wat de buurt nodig heeft en zijn gebaat bij een goede leefbaarheid. Door participatie of actief burgerschap blijven de bewoners en de wijk vitaal. Participatie is het centrale thema van de Wmo en dit moet ook tot uiting komen in het bedenken en opzetten van fysiek ruimtelijke voorzieningen. De gemeenten hebben met de Wmo de gelegenheid om hun eigen visie te implementeren en regie te voeren over wonen, leefbaarheid, openbare ruimte, welzijn en economie. Het budget hiervoor is ruim, het behelst ongeveer 40 procent van de jaarlijkse gemeentelijke begroting. Dit vraagt om zeer degelijk management op maat.

Gedurfd

Alles wijst er echter op dat de gemeenten zich er (nog) niet van

kunnen losmaken de Wmo als zorgwet te zien. Als dit de realiteit is, dan kunnen we de wet het beste benaderen vanuit het perspectief van preventie en zorgkosten. Preventie wordt in ook het coalitieakkoord aangehaald. De nieuwe regering ziet in een effectief preventiebeleid de beste garantie voor de beheersing van de zorgkosten en een oplossing voor de verwachte arbeidstekorten. De zorg is één van de sectoren waar het tekort aan arbeidskrachten als een zwaard van Damocles boven het hoofd hangt. Er ligt een taak voor de gemeenten om een gedurfde stap te zetten en een (klein) deel van de van de gemeentelijke Wmo-gelden in te zetten in de fysieke en economische omgeving. Parkjes en andere groenvoorzieningen, pleintjes met een kiosk of theehuis, een buurtsuper in de plint van een zorgcentrum, kunstuitingen en speeltoestellen, het zijn allemaal voorzieningen die voor de buurt(participatie) van wezenlijk belang zijn. Zowel op het vlak van de fysieke gezondheid van mensen, als op het sociale aspect kan via de Wmo veel winst worden geboekt.

Ad van Elzakker en Viktor Bos (info@publicarea.nl) zijn beide sociaal geograaf en respectievelijk eigenaar en medewerker van Publicarea, advies- en managementbureau voor het publiek domein.